

Dominika Bochańczyk-Kupka

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Wydział Ekonomii
Katedra Ekonomii
dominika.bochanczyk-kupka@ue.katowice.pl

PAŃSTWO A OCHRONA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

Streszczenie: Artykuł omawia wybrane kwestie związane z wzajemnymi zależnościami między państwem i ochroną własności intelektualnej. W pierwszej części przedstawiono te cechy własności intelektualnej, które po pierwsze, sprawiają, iż jest ona unikalnym typem własności, a po drugie, utrudniają lub wręcz uniemożliwiają badania nad własnością intelektualną w skali globalnej. W drugiej części artykułu omówiono zależność między zaostrzeniem reżimu ochrony własności intelektualnej a wzrostem gospodarczym oraz zagadnienia związane z poszukiwaniem optymalnego poziomu ochrony własności intelektualnej. Przedstawiono w nim także zależność między wzrostem gospodarczym, ochroną własności a poziomem dochodu.

Słowa kluczowe: własność intelektualna, ochrona własności intelektualnej, rola państwa.

Wprowadzenie

Istnienie i ochrona własności prywatnej jest elementem konstytuującym każdy system gospodarczy oraz stanowi podstawowy wyznacznik gospodarki rynkowej. Własność jest najszerszym prawem rzeczowym, obejmującym co do zasady pełnię władztwa podmiotu tego prawa, czyli właściciela nad jego przedmiotem. Prawo własności jest prawem podmiotowym bezwzględnym, skutecznym wobec wszystkich podmiotów (*erga omnes*), co oznacza, iż każdy ma obowiązek powstrzymania się od działań, które stanowiłyby ingerencję w sferę cudzej własności.

Znaczenie własności intelektualnej dla współczesnych przedsiębiorstw i gospodarek narodowych jest ogromne. Publikowane cyklicznie od połowy lat 90. raporty OECD poświęcone gospodarce opartej na wiedzy, wskazują na silną

tendencje zmiany struktury wytwarzania PKB w krajach wysokorozwiniętych. Sektory oparte na wiedzy, technologii, innowacjach wytwarzają obecnie znacznie powyżej 50% wartości dodanej rozwiniętych gospodarek świata. Sektory te tworzą również coraz więcej miejsc pracy. W krajach UE w 2013 r. jeden na trzech pracowników był zatrudniony w przedsiębiorstwie korzystającym intensywnie z własności intelektualnej, a z własnością intelektualną związane było 39% aktywności gospodarczej [EUIPO, 2016].

Celem artykułu jest przedstawienie i omówienie wybranych kwestii dotyczących relacji między państwem a ochroną własności intelektualnej we współczesnym świecie. Nie sposób pokazać wszystkich obszarów będących przedmiotem dyskusji dotyczącej tych kategorii dlatego też zdecydowano się na dwa, najczęściej poruszane w literaturze światowej: ustalenie optymalnego poziomu ochrony własności intelektualnej oraz zależność między wzrostem gospodarczym, poziomem dochodu a ochroną własności intelektualnej. Dodatkowo z powodu unikalnych i specyficznych cech tejże własności ich omówieniu poświęcono pierwszą część artykułu.

1. Specyfika praw własności intelektualnej

Pojęcie „własność intelektualna” jest bardzo szerokie i dynamiczne. Według definicji przyjętej przez Światową Organizację Własności Intelektualnej (World Intellectual Property Organization, WIPO)¹ [Convention Establishing the World Intellectual Property Organization, 1967] w art. 2 punkt viii tej Konwencji własność intelektualna jest zbiorem praw odnoszących się m.in. do: dzieł literackich, artystycznych i naukowych, interpretacji artystów interpretatorów oraz do wykonań artystów wykonawców, do fonogramów oraz do programów radiowych i telewizyjnych, wynalazków we wszystkich dziedzinach działalności ludzkiej, odkryć naukowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych i usługowych oraz nazw handlowych i oznaczeń handlowych, ochrony przed nieuczciwą konkurencją, wszelkich innych praw dotyczących działalności intelektualnej w dziedzinie przemysłowej, naukowej, literackiej i artystycznej [Convention Establishing the World Intellectual Property Organization, 1967].

Tradycyjnie prawo autorskie oraz własność przemysłowa to podstawowe kategorie własności intelektualnej, jednakże obecnie coraz częściej wyróżnia się

¹ Światowa Organizacja Własności Intelektualnej została utworzona na mocy konwencji podpisanej w Sztokholmie w 1967 r., która weszła w życie w 1970 r., zaś organizacją wyspecjalizowaną ONZ stała się w 1974 r.

też trzecią kategorię własności intelektualnej, tj. know-how (cehuje się ona pewną odmiennością konstrukcyjną, gdyż przyjmuje się, iż jest to pewien chroniony stan faktyczny). Konserwatyści plasują tę kategorię w ramach własności przemysłowej. Nowe rodzaje własności intelektualnej sprawiają, iż zakres przedmiotowy tego pojęcia jest dynamiczny i stale poszerza się. Obejmuje każde dobro twórcze mające charakter niematerialny, czyli również reputację, siłę atrakcyjności przedsiębiorstwa, czyli goodwill, oraz domeny internetowe. Istnieją jednak dobra intelektualne będące wytworem działalności człowieka, które z racji braku twórczego charakteru nie mogą być uznane za utwory (w rozumieniu prawa autorskiego) bądź rozwiązania lub oznaczenia, o którym nowa w Prawie własności przemysłowej, np. bazy danych czy odmiany roślin.

Prawa własności intelektualnej mają zasadniczo następujące cechy wspólne: niematerialny charakter, w przeważającej mierze są to bezwzględne prawa podmiotowe o charakterze wyłącznym, mają charakter normatywny i majątkowy, cechuje je zbywalność, podlegają wyczerpaniu, a ich konsumpcja ma charakter nie rywalizacyjny (oznacza to, iż koszt krańcowy udostępnienia dobra dodatkowej osobie jest równy zero) [Stiglitz, 2004, s. 157].

Mimo wielu cech wspólnych własność intelektualna nie jest kategorią spójną i nie podlega jednakowej ochronie. Nie tylko poszczególne rodzaje własności intelektualnej różnią się znacznie między sobą, ale także sposób ochrony jest bardzo zróżnicowany. Z punktu widzenia ochrony własności intelektualnej różni je moment powstania ochrony (w momencie pierwszej publikacji lub po uzyskaniu rejestracji), czas trwania ochrony (bezterminowo lub terminowo), terytorium ochrony, a także sposób ochrony.

Własność intelektualna jest przedmiotem wielu aktów prawnych, ponadto źródła tych praw można podzielić na krajowe oraz zyskujące coraz większe znaczenie akty o charakterze międzynarodowym. W zakresie praw własności intelektualnej funkcjonuje dość znaczna liczba regulacji o charakterze międzynarodowym. Istotne działania legislacyjne podjęto także w ramach Unii Europejskiej, gdzie bardzo istotnym źródłem prawa są rozporządzenia i dyrektywy stanowiące prawo wspólnotowe. Wszystkie te źródła prawa podzielić można na dwie grupy, w tym:

- przepisy ustanawiające minimalny poziom ochrony pomiędzy poszczególnymi krajami²,

² Konwencja paryska o ochronie własności przemysłowej zatwierdzona 20 marca 1883 r. w Paryżu (Akt Sztokholmski, Dz.U. z 1975, Nr 9, poz. 51), Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS) – załącznik do umowy ustanawiającej światową organizację handlu (Dz.U. z 1996 r., Nr 32, poz. 143) oraz Dyrektywy WE dotyczące harmonizacji przepisów np. w zakresie znaków towarowych, pewnych aspektów prawa patentowego lub praw autorskich.

- przepisy zmierzające do stworzenia ponadnarodowych instytucji umożliwiających uzyskanie w jednym postępowaniu prawa wyłącznego w kilku krajach jednocześnie³.

Jeśli chodzi o ochronę praw autorskich, to istotne znaczenie ma tu Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych zawarta w Bernie 9 września 1886 r. (Załącznik do Dz.U. z 1990 r., Nr 82, poz. 474).

Prawa własności intelektualnej ustanawiane są przez przepisy prawa państwowego lub lokalnego, zatem ich zasięg ograniczony jest do terytorium, na którym wspomniane przepisy obowiązują. Skutkiem zasady terytorialności oraz gospodarki globalnej jest potrzeba ubiegania się o ochronę praw własności przemysłowej w kilku państwach jednocześnie. Niektóre prawa własności intelektualnej powstają decyzją organu państwowego powołanego na mocy odpowiednich przepisów prawa własności intelektualnej na danym terytorium, podczas gdy inne powstają automatycznie. W przypadku jeszcze innych rejestracja jest rozwiązaniem opcjonalnym i gwarantuje skuteczniejszą ochronę. Z punktu widzenia tworzenia porządku prawnego istotne są zarówno przepisy krajowe (z uwagi m.in. na zasadę terytorialności oraz przyjęcie różnych systemów ochrony jak np. w przypadku praw autorskich: system romański lub copyright), jak i porozumienia regionalne (np. rozporządzenie Rady (WE) nr 2641/84⁴) oraz wspomniane konwencje międzynarodowe⁵. Podkreślić jednak należy, że konwencje międzynarodowe określają minimalne standardy ochrony praw własności intelektualnej, co oznacza, iż poszczególne kraje mogą zaostrzać te przepisy. Dodatkowo charakter praw własności intelektualnej wymaga głębszej analizy norm społecznych i kulturowych charakterystycznych dla poszczególnych krajów, gdyż zwyczaje, normy społeczne, kultura i tradycja mogą znacznie wpływać na postrzeganie i egzekwowanie praw własności intelektualnej w poszczególnych krajach świata.

³ Porozumienie Madryckie o międzynarodowej rejestracji znaków (Dz.U. z 1993 r., Nr 116, poz. 514) i protokół do tego porozumienia (Dz.U. z 2003 r., Nr 13, poz. 129), Układ o współpracy patentowej (Układ PCT) (Dz.U. z 1991 r. nr 70, poz. 303) oraz Konwencja o udzielaniu patentów europejskich (Konwencja o patencie europejskim), sporządzona w Monachium dnia 5 października 1973 r. (Dz.U. z 2004 r., Nr 79, poz. 737), a także Rozporządzenie Rady (WE) NR 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.U. UE L z 14.01.1994 r.) i Rozporządzenie w sprawie wzorów wspólnotowych (Dz.U. UE L z 5.01.2002 r.).

⁴ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2641/84 z dnia 17 września 1984 r. w sprawie wzmocnienia wspólnej polityki handlowej odnośnie ochrony przed niedozwolonymi praktykami handlowymi.

⁵ Dla współczesnego kształtu ochrony własności intelektualnej najważniejsze jest porozumienie TRIPS (stanowiące jeden z załączników do podpisanego w Marakeszu 15 kwietnia 1994 r. porozumienia w sprawie utworzenia Światowej Organizacji Handlu) stanowiące pierwszy całościowy zbiór zasad dotyczący ochrony własności intelektualnej.

Zasada terytorialności przede wszystkim odnosi się do prawa własności przemysłowej – prawa wyłączne obejmują głównie terytorium jednego kraju, w którym ochrona została przyznana. Tym samym, aby patent lub prawo ochronne na znak towarowy było skuteczne poza granicami kraju, konieczne jest uzyskanie pozytywnej decyzji urzędu patentowego państwa, w którym poszukuje się ochrony lub wykorzystanie międzynarodowej drogi ochrony przewidzianej przez osobne umowy międzynarodowe. Na obszarze Unii Europejskiej można uzyskać prawo na wspólnotowy znak towarowy i wzór przemysłowy, którego ochrona rozciąga się od razu na całe terytorium UE (w przypadku prawa autorskiego, dzięki postanowieniom umów międzynarodowych, ochrona rozciąga się de facto poza granice kraju, w którym doszło do ustalenia utworu). W innym przypadku każde prawo dotyczące tego samego dobra niematerialnego funkcjonujące w dwóch krajach jest od drugiego całkowicie niezależne. Możliwe jest zatem, że ten sam wynalazek zgłoszony w dwóch krajach zostanie objęty patentem w jednym z nich, a w drugim nie. A także, że te same prawa przysługiwać będą w dwóch krajach różnym podmiotom.

Równoległe na świecie istnieją odmienne systemy prawne w różny sposób chroniące poszczególne elementy własności intelektualnej. Dla przykładu warto wspomnieć o dwóch istniejących systemach prawa autorskiego – romańskim *droit d'auteur* oraz anglosaskim *copyright*⁶.

Kolejną cechą własności intelektualnej, która utrudnia lub wręcz uniemożliwia ustanowienie spójnych sposobów jej ochrony, są różnice pomiędzy prawem własności przemysłowej i prawem autorskim a prawami pokrewnymi dotyczące sposobu powstania prawa wyłącznego. Prawa własności przemysłowej są udzielane przez uprawniony do tego organ (w Polsce jest to Urząd Patentowy RP). Prawa te podlegają wpisowi do odpowiedniego rejestru, a zakres ich zdefiniowany jest na podstawie dokumentacji przedłożonej urzędowi. Bez aktywności zainteresowanego prawo to nie może powstać. Odmienne funkcjonują prawa autorskie. Do powstania prawa wyłącznego nie są wymagane żadne formalności, a prawo to powstaje w zasadzie we wszystkich krajach na świecie równoległe.

Dodatkowo należy wspomnieć o tym, że czasokres ochrony różnych elementów własności przemysłowej jest różny.

⁶ System romański (obowiązujący również w Polsce) to system prawa autorskiego opierający się na założeniu, że ochrona jest ustanowiona przede wszystkim ze względu na tak majątkowe, jak i osobiste interesy twórców. Natomiast anglosaski system *copyright* występuje m.in. w USA oraz w Australii, gdzie ochrona prawa autorskiego nastawiona jest na uprawnienia majątkowe twórcy. Osobiste, moralne interesy twórców są w zasadzie pomijane.

2. Poszukiwanie optymalnego poziomu ochrony własności intelektualnej

Obecnie najpopularniejszym środkiem zabezpieczającym zysk wprowadzającego innowacje (rentę innowatora) jest ochrona własności intelektualnej. Jednak ustalenie jej właściwego poziomu jest trudne. W przeszłości równolegle rozwijały się dwie konkurencyjne koncepcje dotyczące zależności między tempem wzrostu gospodarczego a siłą systemu ochrony własności intelektualnej. Istniała koncepcja, według której ta zależność była wprost proporcjonalna. Zwiększenia (zaostrenie) ochrony własności intelektualnej miało doprowadzić do zwiększenia tempa wzrostu gospodarczego. Taką zależność tłumaczyły: wysoki koszt innowacji, duże ryzyko niepowodzenia, a także czas potrzebny na jej wprowadzenie na rynek i objęcie ochroną np. patentową. Zakładano, że tylko pewność długotrwałej i kompletnej ochrony może zachęcić potencjalnego twórcę do poszukiwania innowacji. Równolegle zwolenników zdobywała koncepcja odwrotna, głosząca, iż zaostrenie systemu ochrony własności negatywnie (odwrotnie proporcjonalnie) wpływa na tempo wzrostu gdyż konstytuuje powstawanie monopolu. Pozycja monopolistyczna otrzymana w wyniku otrzymania prawa patentowego może zniechęcić potencjalnego innowatora do poszukiwania kolejnych innowacji, a skłonić go jedynie do poszukiwania sposobów wydłużenia ochrony (patentowanie w kolejnych krajach czy też dokonywanie niewielkich zmian w kolejnych innowacjach). Ochrona patentowa blokuje przepływ wiedzy, a tym samym rozprzestrzenianie się wiedzy naukowo-technicznej, co może spowolnić procesy innowacyjne w gospodarce [m.in. Boldrin i Levine, 2004].

Wedle najnowszych badań, zależność między stopniem ochrony własności intelektualnej a innowacyjnością gospodarek przyjmuje kształt odwróconej krzywej U. Oznacza to, że zarówno zbyt słaba, jak i zbyt silna ochrona zmniejsza aktywność innowacyjną, a najkorzystniejszy jest pośredni, umiarkowany poziom ochrony własności intelektualnej⁷ [Boldrin i Levine, 2004, s. 127-160; Dinopoulos i Syropoulos, 2007, s. 309-332; Furukawa, 2007, s. 3644-3670; 2010, s. 99-101; Bessen, Maskin, 2009, s. 611-635; Davis i Sener, 2012, s. 1446-1460]. Dominuje pogląd, że konieczne jest zapewnienie pewnego minimalnego poziomu ochrony własności intelektualnej, zapewniającą rentę innowatorowi. Jednak zbyt silna ochrona może wpływać negatywnie na innowacyjność gospodarek.

⁷ Tradycyjny pogląd na tę kwestię zakładał, że zależność między siłą ochrony własności intelektualnej a innowacjami powinna być liniowa. Silniejsza ochrona własności intelektualnej przekłada się na dłuższy czas utrzymywania się swoistego monopolu na osiągnięcie korzyści z określonej innowacji, a to z kolei stanowi zachętę do tworzenia innowacji i w konsekwencji powinno prowadzić do wzrostu ich liczby.

Według Furukawy [2007, 2010] silniejsza ochrona zwiększa udział sektorów zmonopolizowanych w gospodarce narodowej, co negatywnie wpływa na zmniejszenie dynamiki produkcji ograniczając akumulację doświadczenia w procesie nabywania umiejętności przez praktykę (*learning by doing*), który związany jest z wykorzystywaniem dóbr pośrednich. Wpływa to na spadek dynamiki produktywności w sektorze dóbr finalnych, co prowadzi do mniejszej dynamiki popytu na dobra pośrednie. To z kolei osłabia motywacje do wprowadzania innowacji. Z kolei Bessen i Maskin [2009] zakładają sekwencyjność (kolejna innowacja opiera się w zasadniczy sposób na wcześniejszej) oraz komplementarność innowacji (każdy potencjalny innowator przyjmuje inną ścieżkę badań, zwiększając ogólne prawdopodobieństwo osiągnięcia danego celu w danym czasie). W takim dynamicznym ujęciu procesu innowacyjnego ochrona patentowa nie będzie zachęcała do innowacji, a wobec tego pojedynczy innowator i cała gospodarka mogłyby poprawić swój dobrobyt, gdyby tej ochrony nie było [NBP, 2016, s. 42-43]. Zbyt silnemu poziomowi ochrony praw własności intelektualnej sprzeciwiają się również Murray i Stern [2007, s. 648-687], którzy przeanalizowali patenty powiązane z odkryciami opisanymi w artykułach naukowych i odkryli, iż liczba cytowań tych artykułów istotnie spadła po przyznaniu ochrony patentowej opisywanym w nich wynalazkom (oznacza to aktywny wpływ uzyskania patentu na dyfuzję wiedzy i innowacyjność). Także Lerner [2009, s. 343-348] badał zmiany w ochronie własności intelektualnej dla kilkudziesięciu krajów i stwierdził negatywny wpływ zwiększania poziomu ochrony własności intelektualnej na innowacyjność. Wydaje się, że ostatnia propozycja jest słusznym rozwiązaniem. Z jednej strony bowiem zabezpiecza interesy innowatora i zachęca go to poszukiwania nowych rozwiązań, a z drugiej ogranicza tendencje monopolizacyjne w gospodarce.

3. Ochrona własności intelektualnej a poziom rozwoju i pułapka średniego dochodu *middle-income gap*

Ochrona własności prywatnej jest uważana za istotny czynnik wpływający na wzrost gospodarczy. Elementem pośredniczącym w tej zależności są innowacje. Najprościej mówiąc ochrona własności prywatnej wpływa na wzrost innowacji, a te z kolei stanowią o rosnącym tempie wzrostu gospodarczego. Państwa w różny sposób nabywają nowe technologie. Wśród różnych kanałów napływu innowacji należy wymienić: innowacje krajowe, handel, zagraniczne inwestycje bezpośrednie, licencje, imitacje oraz piractwo. Kraje wysoko, średnio i słabo rozwinięte różnią się między innymi znaczeniem tych kanałów w gospodarce.

Dlatego też ich rozwój gospodarczy jest zdeterminowanych przez sposób nabywania nowych technologii. Co się stanie, gdy prawo własności intelektualnej w tych państwach ulegnie zaostrzeniu? Na pewno wpłynie ono bezpośrednio na kanały przepływu technologii i następnie na stopę wzrostu. Oczywiście wpływ zaostrzenia regulacji dotyczących ochrony praw własności będzie odmienny w różnych krajach i może też być zależny od innych czynników. Jedną z najważniejszych publikacji dotyczących zależności między ochroną własności intelektualnej a poziomem wzrostu gospodarczego jest praca R. Falveya, N. Fostera i D. Greenawaya [2004]. Badaniem zostało objętych 80 krajów w okresie 5 lat. Badacze wykazali dodatnią i znaczącą zależność pomiędzy stopniem ochrony własności intelektualnej a stopą wzrostu. Ukazano także zależność od trzeciego czynnika, czyli dochodu per capita (mierzonego początkowym poziomem PKB per capita). Według autorów badania dla krajów o wysokim i niskim dochodzie zaostrzenie reżimu ochrony własności intelektualnej w istotny sposób wpływa na tempo wzrostu, natomiast dla krajów o średnim poziomie rozwoju (*middle income countries*) taka zależność nie została wykazana. W krajach o wysokim dochodzie innowacje stanowią jeden z głównych czynników wzrostu dlatego też ich twórcy powinni móc czerpać zyski dzięki silnej ochronie własności intelektualnej. W krajach o niskim dochodzie silna ochrona własności intelektualnej zachęca do napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich i pozytywnie wpływa na import. Natomiast kraje o średnim dochodzie nie angażują się w działalność innowacyjną, a większość inwestycji ma głównie odtwórczy charakter. Brak związku pomiędzy ochroną praw własności intelektualnej i wzrostu w tych krajach jest tłumaczony działaniem dwóch przeciwstawnych sił: pozytywnego wpływu wzrostu ochrony praw własności intelektualnej na handel i napływ FDI oraz negatywnego wpływu wywołanego spowolnieniem dyfuzji wiedzy w tych gospodarkach i zniechęcaniem do naśladowania⁸.

Jednak kolejne badania pozwoliły na dokładniejsze przyjrzenie się sytuacji krajów o średnim dochodzie i wykazana wcześniej zależność została zakwestionowana dla krajów o słabej ochronie własności intelektualnej. Od lat 50. gwałtowny wzrost gospodarczy umożliwił znacznej liczbie krajów uzyskanie statusu kraju o średnim poziomie dochodu. Natomiast niewiele z tych państw zdołało wykonać następny krok i stać się krajem o wysokim poziomie dochodu. Znaczna

⁸ Pomimo braku dowodów na istotny związek pomiędzy ochroną praw własności intelektualnej i wzrostem gospodarczym w przypadku krajów o średnim dochodzie należy podkreślić, że nie istnieją dowody negatywnej relacji między tymi elementami. Jest to szczególnie istotne z punktu widzenia porozumień, takich jak TRIPS, które nakładają minimalne standardy ochrony praw własności na wszystkich sygnatariuszy, gdyż nie można wykazać jakiegokolwiek negatywnego wpływu tego typu porozumień na jakiegokolwiek kraje.

większość państw została uwięziona w pułapce zwanej w literaturze przedmiotu *middle-income trap*, która charakteryzuje się znacznym zmniejszeniem tempa wzrostu i produktywności gospodarki narodowej. P.-R. Agénor, O. Canuto i M. Jelenic [2012] opisali ten stan jako stabilną równowagę gospodarczą o niskim wzroście, w której talent jest niewłaściwie alokowany, a innowacje są w stagnacji. By walczyć z tym stanem wiele państw podjęło różne działania mające na celu wydobyć kraje z owej pułapki. W tym celu przeznaczono znaczne środki publiczne na poprawienie dostępu do zaawansowanej infrastruktury, wzmocnienie ochrony praw własności i zreformowanie rynków pracy w celu zmniejszenia ich sztywności. Badania empiryczne pokazują, że realizacja takiej polityki pomogła niektórym z państw Azji Południowo-Wschodniej (m.in. Korei Południowej) wydostać się z owej pułapki i znacznie zwiększyć poziom dochodu. Uważa się, iż kluczowym czynnikiem leżącym u podstaw sukcesu gospodarek tych krajów azjatyckich była zdolność do przesunięcia technologicznej granicy i odejście od imitacji i importowania zachodnich technologii na rzecz rozwoju własnych, krajowych innowacyjnych technologii. Znacznie wzmocniona ochrona praw własności intelektualnej stała się głównym czynnikiem ułatwiającym tworzenie, rozwój i wprowadzanie na rynek krajowych innowacji. Również badania prowadzone przez WIPO [2015] pokazały, że właściwa i silna ochrona praw własności intelektualnej może stać się katalizatorem wzrostu (i czynnikiem mogącym wyrwać kraj z pułapki średniego dochodu) w krajach o średnim poziomie dochodu, których gospodarki w przeszłości bazowały na imitacji i niedozwolonym używaniu zagranicznej własności intelektualnej.

Podsumowanie

To, że własność intelektualna musi być chroniona, jest sprawą oczywistą. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka uznaje prawo do ochrony praw osobistych i majątkowych dotyczących przejawów twórczości naukowej, literackiej lub artystycznej. Kto zatem powinien chronić własność intelektualną? Głównym gwarantem praw we współczesnym świecie jest państwo, które tworzy systemy prawne i pilnuje ich respektowania. Ono może również ułatwiać ochronę interesów podmiotów krajowych za granicą oraz przedsiębiorstw zagranicznych w kraju oraz zawierać z innymi państwami porozumienia dotyczące wzajemnych relacji w obszarze ochrony własności intelektualnej. Jedynie państwo może również chronić interes społeczny stojąc na straży przestrzegania zasad wolnej konkurencji i ograniczać oczywiste interesy przedsiębiorstw dotyczące monopolizacji posiadanej wiedzy. Dodatkowo jedynie państwo posiada aparat służący

do walki z nieuczciwą konkurencją oraz łamaniem praw własności intelektualnej. Dlatego też rola państwa w ochronie własności intelektualnej jest bardzo istotna i wydaje się nie do przecenienia. Natomiast poziom tej ochrony jest obecnie szeroko dyskutowany w literaturze przedmiotu. Wydaje się, że optymalna z punktu widzenia ochrony interesów innowatora oraz istnienia wolnego rynku jest zależność przyjmująca kształt odwróconej krzywej U między stopniem ochrony własności intelektualnej a innowacyjnością

Celem artykułu było zasygnalizowanie i skrótowe omówienie trwającej w literaturze dyskusji nad optymalnym poziomem ochrony własności intelektualnej oraz zależnością między wzrostem gospodarczym, poziomem dochodu a ochroną własności intelektualnej. Znalezienie właściwych odpowiedzi wydaje się być bardzo istotne z punktu widzenia przyszłego rozwoju naukowego, technicznego, społecznego oraz gospodarczego.

Literatura

- Agénor P.R., Canuto O., Jelenic M. (2012), *Avoiding Middle-Income Growth Traps, Poverty Reduction and Economic Management (Prem) Network*, <http://siteresources.worldbank.org/EXTPREMNET/Resources/EP98.pdf> (dostęp: 16.08.2016).
- Bessen J., Maskin E. (2009), *Sequential Innovation, Patents, and Imitation*, "RAND Journal of Economics", Vol. 40(4), s. 611-635.
- Boldrin M., Levine D.K. (2004), *Rent Seeking and Innovation*, "Journal of Monetary Economics", Vol. 51 (1), s. 127-160.
- Convention Establishing the World Intellectual Property Organization (1967), <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20828/volume-828-I-11846-English.pdf> (dostęp: 18.08.2016).
- Davis L.S., Sener F. (2012), *Private Patent Protection in the Theory of Schumpeterian Growth*, "European Economic Review", Vol. 56, s. 1446-1460.
- Dinopoulos E., Syropoulos C. (2007), *Rent Protection as a Barrier to Innovation and Growth*, "Economic Theory", Vol. 32, s. 309-332.
- EUIPO (2016), *Intellectual Property and Youth, Scoreboard 2016*, <https://euipo.europa.eu> (dostęp: 12.09.2016).
- Falvey R., Foster N., Greenaway D. (2004), *Intellectual Property Rights and Economic Growth*, Research Paper Series, <http://www.nottingham.ac.uk/gep/documents/papers/2004/04-12.pdf> (dostęp: 5.09.2016).
- Furukawa Y. (2007), *The Protection of Intellectual Property Rights and Endogenous Growth: Is Stronger Always Better?* "Journal of Economic Dynamics & Control", Vol. 31(11), s. 3644-3670.

- Furukawa Y. (2010), *Intellectual Property Protection and Innovation: An Inverted-U Relationship*, "Economics Letters", Vol. 109(2), s. 99-101.
- Lerner J. (2009), *The Empirical Impact of Intellectual Property Rights on Innovation: Puzzles and Clues*, "American Economic Review", Vol. 99(2), s. 343-348.
- Murray F., Stern S. (2007), *Do Formal Intellectual Property Rights Hinder the Free Flow of Scientific Knowledge? An Empirical Test of the Anti-Commons Hypothesis*, "Journal of Economic Behavior & Organization", Vol. 63, s. 648-687.
- NBP (2016), *Potencjał innowacyjny gospodarki: uwarunkowania, determinanty, perspektywy*, Warszawa, <https://www.nbp.pl> (dostęp: 30.08.2016).
- OECD (2016), *Trade in Counterfeit and Pirated Goods*, OECD Publishing, Paris.
- Stiglitz J.E. (2004), *Ekonomia sektora publicznego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- WIPO (2015), *World Intellectual Property Indicators*, Economics and Statistics Series, http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2015.pdf (dostęp: 2.08.2016).

STATE VERSUS INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION

Summary: The paper focuses on relations between intellectual property protection (IPR) and contemporary state. In first part the characteristic of intellectual property protection is shown, then the paper describes two main areas concerning the relationship between state and IPR protection: searching for optimal level of IPR protection and relationship between the level of income, economic growth and IPR protection.

Keywords: intellectual property, intellectual property protection, role of state.